17 Μαΐου: Παγκόσμια Ημέρα κατά της Ομοφυλοφοβίας

Με αφορμή της παγκόσμια μέρα κατά της ομοφυλοφοβίας αναδημοσιεύουμε ένα παλιότερο άρθρο

του Θανάση Κούρκουλα

Ολοένα περισσότεροι άνθρωποι συνειδητοποιούν την ανάγκη μαζικής κινητοποίησης για την αντιμετώπιση του ρατσισμού και της καταπίεσης σε διάφορες εκδοχές τους (ομοφοβία, σεξισμός). Όμως με ποιες ιδέες, πολιτική και στρατηγική; Τις τελευταίες δεκαετίες, έχει εμφανιστεί σε διεθνές επίπεδο η αυτοαποκαλούμενη «μετα-μαρξιστική» θεωρία της «Πολιτικής Ταυτοτήτων» (Identity Politics). Βασική της ιδέα είναι ότι μόνο όσοι βιώνουν μια συγκεκριμένη μορφή καταπίεσης μπορούν να την προσδιορίσουν, αλλά και να παλέψουν ενάντιά της, σε αντίθεση με τη μαρξιστική ανάλυση που επικεντρώνει στην ανάγκη αντιμετώπισης της καταπίεσης από την εργατική τάξη και όλους τους καταπιεσμένους. Αυτό το άρθρο σκοπεύει να υπερασπιστεί το μαρξισμό ως αναντικατάστατο θεωρητικό εργαλείο για μετανάστες και ντόπιους αγωνιστές του αντιρατσιστικού κινήματος, καθώς και της πάλης ενάντια στην καταπίεση των γυναικών και των ομοφυλόφιλων.

Καταπίεση και καταπιεσμένοι

Ο προσδιορισμός της προσωπικής ταυτότητας του καταπιεσμένου-ης, η συνειδητοποίηση από τον ίδιο-α ότι είναι μέλος ομάδας που δέχεται μια συγκεκριμένη καταπίεση, ο θυμός που συνεπάγεται αυτή η συνείδηση είναι πρωταρχικής σημασίας για την αντίσταση στην καταπίεση. Ο ρατσισμός βιώνεται σε πολύ προσωπικό επίπεδο από τους μετανάστες και τους πρόσφυγες, είτε πρόκειται για θεσμικό ρατσισμό (στη δουλειά, τις υπηρεσίες αλλοδαπών, από την αστυνομία, τους νόμους που αρνούνται χαρτιά, κλπ.) είτε για κοινωνικό ρατσισμό (βία από κάποιους

ρατσιστές, ρατσιστικά αστεία, ξενοφοβία από τμήμα του ντόπιου πληθυσμού). Η προσωπική εμπειρία διαμορφώνει την πολιτική συνείδηση του καταπιεσμένου. Αντίστοιχα η εμπειρία της σεξιστικής αντιμετώπισης σε ατομικό επίπεδο βοηθάει στη διαμόρφωση πολιτικής συνειδητοποίησης από τις περισσότερες γυναίκες πως ο σεξισμός είναι μια μορφή καταπίεσης που υποβαθμίζει τη θέση όλων των γυναικών.
Είναι απόλυτα σωστό πως κανένας ντόπιος δεν μπορεί να καταλάβει ακριβώς πώς είναι να βιώνεις το ρατσισμό, όταν είσαι μετανάστης. Κανένας ετεροφυλόφιλος δεν είναι σε θέση να νιώσει στο πετσί του την ομοφοβία, κανένας άντρας το σεξισμό. Αλλά και ανάμεσα στις ομάδες των καταπιεσμένων υπάρχουν σοβαρές διαφοροποιήσεις. Αλλιώς βιώνεις το ρατσισμό όταν είσαι παιδί δεύτερης γενιάς γεννημένο στην Ελλάδα, αλλιώς όταν είσαι Αλβανός μετανάστης με χαρτιά, που ήρθε το ’90, άλλο να είσαι Αφγανός χωρίς χαρτιά, που κοιμάται κατάχαμα στον Άγιο Παντελεήμονα. Άλλα τα βιώματά σου όταν είσαι γκέι, άλλα όταν είσαι λεσβία. Επίσης, είναι διαφορετικό πράγμα η εμπειρία της καταπίεσης και διαφορετικό να την αντιμετωπίζεις. Η προσωπική ταυτότητα γίνεται αντίσταση όταν αποφασίζεις να παλέψεις. Η πάλη ενάντια στην καταπίεση εμπεριέχει επιλογή της μορφής αντίδρασης, αντιλήψεις για την αποτελεσματική αντιμετώπισή της, στρατηγικές των κοινωνικών κινημάτων ενάντια στην καταπίεση.

Υπάρχουν ξεκάθαρες διαφορές ανάμεσα στην Πολιτική Ταυτοτήτων και το μαρξισμό. Ωστόσο, πριν περάσει κανείς στην κριτική, χρειάζεται να αναγνωρίσει για ποια πράγματα υπάρχει κοινή βάση ανάμεσα στις δύο θεωρίες. Καταρχήν και οι δύο αναγνωρίζουν ότι η καταπίεση βασίζεται στην πραγματική ανισότητα που υπάρχει στην κοινωνία, στη διαφορετική θέση ανδρών και γυναικών, ντόπιων και μεταναστών, «στρέιτ» και ομοφυλόφιλων. Επίσης και οι δύο στρατηγικές αποδέχονται ότι ο αγώνας ενάντια στην καταπίεση είναι απαραίτητο να περιλαμβάνει τους ίδιους τους καταπιεσμένους. Χωρίς τις γυναίκες δεν είναι δυνατόν να

υπάρξει πάλη ενάντια στο σεξισμό, χωρίς μετανάστες και πρόσφυγες δεν υπάρχει αντιρατσιστικό κίνημα. Ιστορικά οι πιο συγκλονιστικοί αγώνες ενάντια στην καταπίεση είχαν μπροστάρηδες τους ίδιους τους καταπιεσμένους, από το κίνημα για την απελευθέρωση των μαύρων στις ΗΠΑ τη δεκαετία του ‘60, τους ομοφυλόφιλους και την εξέγερση του Στόουνγουολ, ως τους αγώνες των μεταναστών για νομιμοποίηση και δικαιώματα στην Ελλάδα και την Ευρώπη τις δεκαετίες του ’90 και του 2000. Όσο αλήθεια είναι αυτό, όμως, άλλο τόσο πραγματικότητα είναι η συμμετοχή των καταπιεσμένων σε άλλα κινήματα εκτός από το «δικό τους», όπως επίσης η συμμετοχή χιλιάδων αλληλέγγυων στα κινήματα ενάντια στην καταπίεση. Ανθρώπων οι οποίοι δεν ανήκουν στη συγκεκριμένη ομάδα των καταπιεσμένων που θίγεται άμεσα.

Με ποιους να ενωθούμε;

Στον πυρήνα της θεωρίας της «Πολιτικής Ταυτοτήτων» (Π.Τ.) είναι η ιδέα ότι «μόνον εκείνοι που βιώνουν μια συγκεκριμένη μορφή καταπίεσης είναι σε θέση να παλέψουν ενάντιά της». Η αιτία της καταπίεσης -λένε- είναι μια κοινωνική δομή που ευνοεί τους ντόπιους λευκούς άνδρες και γι’ αυτό αναπαράγεται από αυτούς. Αυτό δείχνει φαινομενικά σωστό, καθώς αυτοί που έχουν δύναμη και θέσεις-κλειδιά στο σύστημα είναι κατά πλειοψηφία άνδρες, λευκοί και ντόπιοι. Όμως κάποια μέλη καταπιεσμένων ομάδων έχουν καταφέρει να ανελιχθούν στην κοινωνική και οικονομική ιεραρχία του συστήματος, με αποκορύφωμα παραδείγματα σαν τον Αφροαμερικανό Μπαράκ Ομπάμα που έγινε πρόεδρος των ΗΠΑ. Στην ιεραρχία της ελίτ των καταπιεσμένων βρίσκονται ακόμη η Αφροαμερικανίδα γυναίκα Κοντολίζα Ράις, γνωστό γεράκι του πολέμου των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή, η σιδηρά κυρία Μάργκαρετ Θάτσερ, πρώην Πρωθυπουργός της Βρετανίας, που τσάκισε τα δικαιώματα εκατομμυρίων απλών ανδρών και γυναικών τη δεκαετία του ‘80, η «δική μας» Φάνη Πάλλη Πετραλιά που πετσόκοψε τα ασφαλιστικά δικαιώματα των γυναικών, με τον πρόσφατο αντι-ασφαλιστικό νόμο της κυβέρνησης Καραμανλή.

Οι πλούσιοι Άραβες επενδυτές, που ζουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δε νοιάζονται διόλου για τα δικαιώματα των φτωχών μεταναστών συμπατριωτών τους, παρά μόνο για τα δικά τους κέρδη. Βρίσκονται σε αγαστή συνεργασία με τις ρατσιστικές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις που στρώνουν στους ίδιους χαλιά για να επενδύσουν, σε αντίθεση με τη ρατσιστική αντιμετώπιση που επιφυλάσσουν για εκατομμύρια Άραβες φτωχούς μετανάστες εργάτες. Γκέι υπουργοί και δήμαρχοι κάνουν ομοφοβικές δηλώσεις, γυναίκες, που είναι ανώτερα στελέχη επιχειρήσεων, αρνούνται να προσλάβουν παντρεμένες γυναίκες για να μη φορτωθούν οι επιχειρήσεις τους το κόστος των αδειών μητρότητας, μετανάστες εργοδότες αρνούνται να κολλήσουν ένσημα στους μετανάστες υπαλλήλους τους και κάποιοι από αυτούς δε διστάζουν να «καρφώσουν» στην αστυνομία εργαζόμενους χωρίς χαρτιά, όταν αυτοί διεκδικούν παραπάνω δικαιώματα.
Όλα αυτά δεν σημαίνουν ότι οι «προνομιούχοι καταπιεσμένοι» δεν υφίστανται ρατσιστική ή σεξιστική καταπίεση. Όμως βιώνουν την καταπίεση με πολύ διαφορετικό τρόπο από τη συντριπτική πλειοψηφία των καταπιεσμένων εργατών και εργατριών, που δεν είναι τμήμα, αλλά θύματα του συστήματος. Μια πλούσια γυναίκα, που έχει τη δυνατότητα να προσλάβει υπηρέτριες, τροφούς και μάγειρες, εξακολουθεί να είναι καταπιεσμένη από το σεξισμό, αλλά με πολύ διαφορετικό τρόπο από την οικιακή της βοηθό. Η οικιακή βοηθός, όταν γυρίσει από τη δουλειά στο σπίτι, θα πρέπει να φροντίσει τα παιδιά της και να κάνει όλες τις δουλειές, ακόμα και στην περίπτωση που καταφέρνει να μοιράζεται εξίσου τις δουλειές με τον εργάτη άντρα της. Ο Αφροαμερικανός εργάτης, για παράδειγμα, που απολύεται σήμερα στην αυτοκινητοβιομηχανία των ΗΠΑ λόγω κρίσης, έχει οπωσδήποτε πολύ περισσότερα κοινά με το λευκό Αμερικάνο απολυμένο συνάδελφό του παρά με τους επίσης Αφροαμερικανούς Μπαράκ Ομπάμα ή Κόλιν Πάουελ.

Συμπερασματικά, δεν υπάρχει κοινό ενδιαφέρον και συμφέρον από όλους τους ανθρώπους που αντιμετωπίζουν το ίδιο είδος

καταπίεσης. Η καταπίεση δεν προκαλείται από το φύλο, τη φυλή, την εθνικότητα ή τη διαφορετική σεξουαλική προτίμηση των ανθρώπων που ελέγχουν το σύστημα, αλλά από το ίδιο το σύστημα, αδιάφορο ποιος βρίσκεται στις θέσεις κλειδιά.[1]

Ένα δεύτερο θεμελιώδες πρόβλημα της Π.Τ. ξεκινάει από τον ορισμό του καταπιεσμένου. Οι βασικοί εκφραστές αυτής της θεωρίας, ο Laclau και ο Mouffe, ορίζουν τον καταπιεσμένο υποκειμενικά: Καταπιεσμένος είναι όποιος πιστεύει ότι καταπιέζεται. Αντίθετα ο Μαρξ ορίζει ως αντικειμενική την καταπίεση και την εκμετάλλευση στο σύστημα (οι καταπιεσμένοι είναι αντικειμενικά καταπιεσμένοι), ενώ θεωρεί υποκειμενική μόνο τη συνείδηση των καταπιεσμένων. Η διαφορά είναι τεράστια. Για παράδειγμα, σύμφωνα με την Π.Τ. καταπιεσμένος μπορεί να είναι ένας εργαζόμενος που πιστεύει ότι αδικείται, όταν δεν προσλαμβάνεται σε μια επιχείρηση που διατηρεί ένα ποσοστό θέσεων για άτομα με ειδικές ανάγκες. Από την άλλη μεριά, ακόμα και η καταναγκαστική δουλεία δεν αποτελεί -για την Π.Τ.- πραγματική καταπίεση στο βαθμό που οι ίδιοι οι σκλάβοι δεν αναγνωρίζουν καθαρά αυτή την απλή αλήθεια.[2]

Η κοινωνία –σύμφωνα με αυτή τη θεωρία– απαρτίζεται από αυτόνομους ανταγωνισμούς και καταπιέσεις, ένα τεράστιο πλήθος αντίρροπων και αντικρουόμενων δυνάμεων, καθεμιά σε μια διαφορετική σφαίρα αυτόνομης «πάλης».[3] Στον πραγματικό κόσμο κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει. Πολλοί άνθρωποι ενσωματώνουν διαφορετικά στοιχεία καταπίεσης. Για παράδειγμα χιλιάδες γυναίκες είναι και μετανάστριες, κάποιες μετανάστριες είναι και μουσουλμάνες και αντιμετωπίζουν επιπλέον την ισλαμοφοβία. Αν κάθε είδος καταπίεσης έχει και ένα αυτόνομο πεδίο αγώνα, αυτό οδηγεί στην πολυδιάσπαση της πολυδιάσπασης, ω πολυδιάσπαση, των υποκειμένων που μπορούν να συγκροτήσουν το κίνημα ενάντια στη συγκεκριμένη καταπίεση. Και τελικά στην αδυναμία ύπαρξης ενοποιητικού ιστού ανάμεσα στους καταπιεσμένους ανθρώπους, που δεν μπορούν να ενωθούν και να παλέψουν μαζί αποτελεσματικά. Οι λεσβίες μετανάστριες, για παράδειγμα, αντιμετωπίζουν ένα σοβαρό δίλημμα: Αν δεν μπορούν να παλέψουν ούτε μαζί με τους άντρες (επειδή οι ίδιες είναι γυναίκες), ούτε μαζί με τις ντόπιες γυναίκες (επειδή οι ίδιες

είναι μετανάστριες), αλλά ούτε και μαζί με τις μετανάστριες ετεροφυλόφιλες γυναίκες (επειδή οι ίδιες είναι λεσβίες), τότε μάλλον περιορίζεται εξαιρετικά το υποκείμενο του κινήματός τους. Στον πραγματικό κόσμο, θα πρέπει να γίνουν κάποιες επιλογές.[4]

Επιπλέον το ίδιο το κράτος, σύμφωνα με την Π.Τ., δεν είναι παρά μία από τις πολλές αυτόνομες δυνάμεις της κοινωνίας και όχι, όπως λέει ο Μαρξ, «εργαλείο στα χέρια της κυρίαρχης τάξης για τη διατήρηση του συστήματος». Ακόμα παραπέρα, κάθε ξεχωριστός αγώνας -λέει η Π.Τ.- έχει ίδια σημασία, χωρίς να έχει ιδιαίτερη αξία πόσοι άνθρωποι εμπλέκονται σε αυτόν ή αν τα αιτήματά τους έρχονται σε σύγκρουση με το κράτος ή όχι. Ο ξεχωριστός αγώνας -σύμφωνα με τους Laclau και Mouffe- μπορεί σε τελική ανάλυση να διεξάγεται από έναν μοναδικό καταπιεσμένο άνθρωπο και έχει ισοδύναμη αξία με τα κινήματα εκατομμυρίων ανθρώπων, που παλεύουν ενάντια στην καταπίεσή τους. Έτσι ο προσωπικός αγώνας μπορεί εντέλει να υποκαταστήσει τον πολιτικό αγώνα, αφήνοντας το σύστημα ανέγγιχτο να διατηρεί την καταπίεση όλων των καταπιεσμένων, να την εντείνει και να κάνει τη δουλειά του.

Οι Laclau και Mouffe δεν σκοπεύουν τελικά να χτίσουν κανένα κίνημα μικρό ή μεγάλο. Προτιμούν μικρές ομάδες πεφωτισμένων, που αυτοϊκανοποιούνται με την ανωτερότητά τους σε σχέση με τις «αδαείς μάζες». Σε αντίθεση με την Π.Τ., ο μαρξισμός προσφέρει διέξοδο σε όλους όσους ενδιαφέρονται να ξεμπερδέψουν με την καταπίεση στον πραγματικό κόσμο. Όπως πολύ εύστοχα είχε πει ο Μαρξ: «Οι φιλόσοφοι απλώς εξηγούν τον κόσμο. Όμως το θέμα είναι να τον αλλάξουμε».[5]

Εκμετάλλευση και καταπίεση

Η κεντρική έννοια της πάλης των τάξεων απουσιάζει για τους «υποκειμενιστές» της Π.Τ. Η ταξική ανισότητα είναι απλώς άλλος ένας από τους πολλαπλούς ανταγωνισμούς που υπάρχουν στην κοινωνία. Αν η Π.Τ. δεν το βλέπει, όμως, το ξέρουν οι πάντες ότι οι πλούσιοι απολαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος του πλούτου της κοινωνίας στις πλάτες της συντριπτικής πλειοψηφίας των

ανθρώπων που τον παράγουν. Αυτό με μαρξιστικούς όρους ονομάζεται εκμετάλλευση. Όσο η οικονομική κρίση βαθαίνει, η ταξική ανισότητα εντείνεται και περιθωριοποιεί ολοένα και μεγαλύτερα τμήματα του πληθυσμού. Όμως για τους υποστηρικτές της Π.Τ., η ταξική ανισότητα είναι ένα πρόβλημα προσωπικής στάσης και σνομπισμού εκείνων που έχουν τον πλούτο. Αλλά δε μας εξηγούν πώς θα αλλάξουμε το σύστημα, που βασίζεται στην εκμετάλλευση της εργατικής τάξης από τους καπιταλιστές, μέσω των άπειρων πολυδιασπασμένων αγώνων ενάντια σε κάθε διαφορετικό είδος καταπίεσης.
Σε αντίθεση με την υποκειμενίστικη Π.Τ., ο μαρξισμός είναι μια υλιστική θεωρία. Η άρχουσα τάξη έχει συλλογικά αντικειμενικό συμφέρον να διατηρεί το καπιταλιστικό σύστημα, που βασίζεται στην καταπίεση και την εκμετάλλευση των εργατών, ενώ η εργατική τάξη έχει αντικειμενικό συμφέρον να ανατρέψει αυτό το σύστημα. Η ιδιαίτερη καταπίεση των γυναικών, των ομοφυλόφιλων, των μεταναστών, των εθνικών μειονοτήτων, εξυπηρετεί την αύξηση του επιπέδου καταπίεσης και εκμετάλλευσης ολόκληρης της εργατικής τάξης, τόσο των εργατών που καταπιέζονται περισσότερο, όσο κι εκείνων που καταπιέζονται λιγότερο.

Οι καπιταλιστές χρησιμοποιούν την καταπίεση συγκεκριμένων ομάδων πληθυσμού πολλαπλά. Αφενός, για να αυξάνουν τα κέρδη τους από την εκμετάλλευση των πιο καταπιεσμένων (μετανάστες, γυναίκες κ.λ.π.), αφού η κοινωνική ανισότητα δικαιολογεί χαμηλότερα μεροκάματα και λιγότερα δικαιώματα για κείνους. Όμως την ίδια στιγμή επιχειρούν να συμπιέσουν τα μεροκάματα και τα δικαιώματα και των ντόπιων ανδρών εργατών, οι οποίοι –αν δεν παλέψουν για τα δικαιώματα των πιο καταπιεσμένων– βλέπουν τελικά και τα δικά τους εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα να απειλούνται, αφού υπάρχουν πάντα κάποιοι που θα βγάλουν τη δουλειά φτηνότερα για τα αφεντικά και πιο ανώδυνα για το κράτος. Από την άλλη μεριά, όσο μεγαλύτερη είναι η ιδεολογική κυριαρχία του ρατσισμού και του σεξισμού στην κοινωνία τόσο οξύτερη γίνεται η διαμάχη των καταπιεσμένων

μεταξύ τους, αντί αυτοί να ενώνουν τις δυνάμεις τους ενάντια στο σύστημα. Ένα αποκαλυπτικό παράδειγμα είναι το Αμερικάνικο. Στον παραδοσιακά ρατσιστικότερο και λιγότερο συνδικαλισμένο Νότο των ΗΠΑ, οι μισθοί των λευκών εργατών είναι αρκετά μεγαλύτεροι από των μαύρων και των μεταναστών. Όμως παραμένουν χαμηλότεροι από τους μισθούς των μαύρων εργατών του Βορρά.[6]
Όλα αυτά -ασφαλώς- δεν γίνονται πάντα αντιληπτά από τους εργάτες. Πολλοί άνδρες εργάτες είναι περισσότερο ή λιγότερο σεξιστές, πολλοί ντόπιοι εργάτες κι εργάτριες έχουν ρατσιστικές ή ξενοφοβικές ιδέες, πάρα πολλοί ετεροφυλόφιλοι μετανάστες είναι ομοφοβικοί. Επίσης λευκοί μετανάστες μπορεί κάποιες στιγμές να στραφούν ενάντια σε Ασιάτες ή Αφρικανούς μετανάστες. Ωστόσο αυτές είναι υποκειμενικές συμπεριφορές, διαφέρουν από άνθρωπο σε άνθρωπο και αλλάζουν ανάλογα με τις περιστάσεις. Όταν οι εργάτες και οι εργάτριες, η νεολαία, οι καταπιεσμένοι, κινούνται σε μεγάλους αριθμούς με απεργίες και διαδηλώσεις, η ταξική ενότητα τείνει να υποκαταστήσει τους διαχωρισμούς και η ταξική συνείδηση υπερισχύει της ρατσιστικής και της σεξιστικής ιδεολογίας. Αυτό έγινε σε παγκόσμιο επίπεδο τη δεκαετία του ’30 και στα μεγάλα κινήματα της δεκαετίας του ’60. Αυτή η τάση είναι εξίσου φανερή στο σημερινό νεολαιίστικο κίνημα των μαθητών, που διαδηλώνουν ενάντια στην καταστολή και καταλαμβάνουν τα σχολεία τους. Είναι παιδιά μεταναστών και ελληνόπουλα μαζί.
Η αλληλεγγύη ενισχύεται, όταν τα σωματεία υπερασπίζονται όλους τους συναδέλφους τους απέναντι στην εργοδοτική αυθαιρεσία, σε κλάδους όπου ντόπιοι και μετανάστες δουλεύουν μαζί, όπως είναι η οικοδομή, τα φασονάδικα ή οι ταχυμεταφορές. Ο ρατσισμός χτυπιέται, όταν άνδρες και γυναίκες, ντόπιοι και μετανάστες βγαίνουν μαζί στο δρόμο, συμμετέχουν στις απεργία, τις πορείες της Πρωτομαγιάς και του Πολυτεχνείου, στα αντιρατσιστικά και αντιπολεμικά συλλαλητήρια. Οι κοινοί αγώνες ενάντια στην καταπίεση και την εκμετάλλευση είναι καθοριστικός παράγοντας για τις εξελίξεις, την ώρα που η καπιταλιστική οικονομική κρίση χτυπάει την πόρτα όλων.
Μια κριτική που γίνεται συχνά στο μαρξισμό είναι ότι τείνει να υποκαταστήσει τη σημασία της πάλης ενάντια στην καταπίεση με

εκείνη του αγώνα απέναντι στην εκμετάλλευση. Η κριτική αυτή είναι απόλυτα λάθος. Ο εχθρός είναι κοινός: Ένα σύστημα που γεννάει και τα δύο. Στον αγώνα για τη δημιουργία ενός ενιαίου κινήματος απέναντι στον καπιταλισμό, όλοι οι εργάτες, όλοι οι καταπιεσμένοι, εκπαιδεύονται να δρουν αλληλέγγυα με όσους είναι θύματα τόσο της καταπίεσης όσο και της εκμετάλλευσης. Άλλωστε -όπως είπε ο Β.Ι.Λένιν- το μαρξιστικό όραμα της επανάστασης δεν είναι τίποτε άλλο από «το πανηγύρι των καταπιεσμένων και των εκμεταλλευόμενων». Και επίσης: «Η συνείδηση της εργατικής τάξης δεν μπορεί να είναι αυθεντική πολιτική συνείδηση μέχρις ότου οι εργάτες εκπαιδευτούν να αντιδρούν σε κάθε μορφή τυραννίας, καταπίεσης, βίας ή κατάχρησης εξουσίας, ανεξάρτητα από το ποια είναι η τάξη που τα υφίσταται».[7] Το πολυπόθητο πανηγύρι των καταπιεσμένων δεν μπορεί να γίνει πράξη παρά μόνο την ώρα που ο αγώνας ενάντια στην καταπίεση και ο αγώνας ενάντια στην εκμετάλλευση θα ενωθούν σε ένα ορμητικό ποτάμι που θα τσακίσει το σύστημα που τα γεννά. Και θα το αντικαταστήσει με μια σοσιαλιστική κοινωνία αλληλεγγύης κι ελευθερίας, που θα ικανοποιεί τις ανθρώπινες ανάγκες και όπου η διαχείριση του πλούτου θα γίνεται δημοκρατικά από όλους εκείνους που τον παράγουν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1, 4. Σάρον Σμιθ, «The politics of identity», International Socialist Review, Τεύχος 57.

2, 3. Ernesto Laclau και Chantal Mouffe, «Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics».

5. Καρλ Μαρξ, «θέσεις στον Φόυερμπαχ».

6. Victor Perlo, «Economics on Racism in USA: The roots on black inequality».

[7] Β.Ι.Λένιν, «Άπαντα», 5ος τόμος, Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή.